

Сімак С.В.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

СТРАТЕГІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-БУДІВЕЛЬНИМ КОМПЛЕКСОМ

Стаття присвячена формуванню адекватної ринковим умовам концепції державного управління інвестиційно-будівельним комплексом, створенню системи моніторингу функціонування інвестиційно-будівельного комплексу, яка передбачає такі блоки: організація спостереження, одержання достовірної й об'єктивної інформації про соціально-економічний процес в інвестиційно-будівельному комплексі; оцінка й системний аналіз одержуваної інформації, виявлення причин, що негативно впливають на функціонування інвестиційно-будівельного комплексу; забезпечення у встановленому порядку органів управління, підприємств, установ і організацій незалежно від їхньої підпорядкованості й форми власності, громадян інформацією про результати проведення галузевого моніторингу; розроблення прогнозів розвитку соціально-економічної ситуації в галузі; підготовка рекомендацій, спрямованих на подолання негативних і підтримку позитивних тенденцій, доведення їх до відповідних органів управління й влади.

Для формування адекватної ринковим умовам концепції державного управління інвестиційно-будівельним комплексом необхідно створити систему моніторингу функціонування будівельного комплексу. Основними завданнями цієї системи мають бути: організація спостереження, отримання достовірної та об'єктивної інформації про соціально-економічний процес в інвестиційно-будівельному комплексі; оцінка та систематичний аналіз отриманої інформації, виявлення причин, що негативно впливають на функціонування інвестиційно-будівельного комплексу; забезпечення в установленому порядку органами управління, підприємствами, установами та організаціями незалежно від їх підпорядкування та форми власності громадянам інформації про результати галузевого моніторингу; розроблення прогнозів розвитку соціально-економічної ситуації в галузі; підготовка рекомендацій, спрямованих на подолання негативних тенденцій та підтримку позитивних, доведення їх до відповідних органів влади. Під час розроблення концепції державного управління інвестиційно-будівельним комплексом необхідно приділяти велику увагу прогнозуванню економічних показників системоутворюючих підприємств інвестиційно-будівельного комплексу.

Ключові слова: будівельний комплекс, державне управління, інвестиції, підприємство, стратегічне управління.

Постановка проблеми. Від якості та ефективності державного управління в будь-якій країні залежить ефективність функціонування економіки. Причиною тривалої кризи в Україні є не лише нерозвиненість ринкових відносин та інституцій, але й недооцінка та слабкість державного управління. Перехід від адміністративно-планової до відкритої ринкової економіки відбувся досить швидко, протягом кількох років, до чого верхній рівень управління економікою і менеджмент українських підприємств були абсолютно не готові. Найслабшим місцем за досить тривалий період незалежності виявилась фактична відсутність функції стратегічного планування розвитку. Це позначається на фінансових результатах діяльності підприємств, темпах виходу із кризи в майбутньому України в цілому, хоч певна частина під-

приємств методом проб і помилок знаходить шлях поточного виживання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наявні сьогодні наукові розробки в області дослідження проблем розвитку теорії управління інвестиційно-будівельним комплексом можуть вважатися тими, що детально пропрацьовані в основній масі проблем. Серед фундаментальних наукових робіт, що відносяться до даної проблемної області, потрібно виділити праці таких авторів, як: О. Амоша, В. Авер'янов, Н. Александрова, О. Андрійко, В. Бакуменко, П. Беленький, Є. Бойко, З. Варналій, В. Гейць, Б. Данилишин, М. Долішний, Я. Жаліло, В. Козик, М. Козоріз, Є. Крикавський, Д. Лук'яненко, Ю. Макогон, Н. Мікула, А. Мокій, М. Цвік і багато інших. Проте, незважаючи на значний науковий доробок,

у вітчизняній економічній літературі не повністю розв'язано всю сукупність проблем формування концепції державного управління інвестиційно-будівельним комплексом.

Формулювання цілей статті. Розроблення концепції державного управління інвестиційно-будівельним комплексом із метою зменшити негативний вплив змін на результати інвестиційного проекту й тим самим підвищити його ефективність шляхом послідовного й систематичного керування проектом на всіх етапах його життєвого циклу. Розробка організаційно-економічної моделі дозволить вирішувати проблему керування результатами проекту й фінансового забезпечення його реалізації.

Виклад основного матеріалу. Перегляд стратегій розвитку пов'язаний ретельним аналізом макро- й мікросередовища підприємства. Найбільш доцільним для різних сфер діяльності є поєднання (комбінація) новаторської та творчої стратегій, суть яких полягає у виявленні найактуальніших потреб споживачів (промислових, сектора загального державного управління, торгових посередників та домашніх господарств) та оновленні товарів і ринків для задоволення потреб.

Розвиток інвестиційно-будівельного комплексу визначається умовами господарювання й проживання населення, наявністю власного виробничо-економічного потенціалу й інвестиційною стратегією й політикою.

Матеріальну основу інвестиційно-будівельного комплексу утворює виробнича структура, що представляє собою сукупність виробничих елементів (організацій і підприємств), економічних і виробничо-технологічних зв'язків між ними, що утворювалися в процесі розвитку суспільного поділу праці й інтересів ринку.

Виробнича структура є найбільш стійкою характеристикою комплексу, що сформувався під дією загальних закономірностей і тенденцій. Разом із тим різноманіття природних і соціально-економічних умов різних регіонів має істотний вплив на його формування.

Ядром інвестиційно-будівельної системи виступає замовник (інвестор). Він фокусує вплив усіх інших елементів, виконуючи функції ринкового регулятора, координує й контролює весь цикл створення й реалізації будівельної продукції. На наш погляд, під час розроблення концепції державного управління інвестиційно-будівельним комплексом елементи комплексу доцільно представляти в чотирьох ланках: інвестиційна ланка – система забезпечення інвестиційними ресурсами; будівельна

ланка – система будівельного виробництва; промислова ланка – система виробництва й постачання будівельних матеріалів і конструкцій та обладнання; науково-проектна ланка – система проектних, наукових і дослідно-конструкторських організацій.

Інвестиційні ресурси формуються за рахунок: заощаджень населення, засобів підприємств і організацій, кредитів банків, іноземних інвестицій, доходів від підприємницької діяльності, державних, регіональних і муніципальних позик. Особлива роль у реальному інвестуванні приділяється спеціальним фінансово-кредитним інститутам – інвестиційним банкам, інвестиційним фондам і компаніям.

Будівельна ланка інвестиційно-будівельного комплексу забезпечує кінцевий результат функціонування всього комплексу. Якщо в умовах планової економіки цей результат розглядався як створення готової будівельної продукції із заданими показниками якості будівельно-монтажних робіт, то зараз за умови збереження тих самих вимог щодо якості на перший план виступає мета створення кінцевої продукції, що забезпечує експлуатаційну рентабельність будинків і споруджень. Таким чином, від підрядних організацій, що здійснюють нове будівництво, розширення, реконструкцію й ремонт основних фондів, потрібно додати об'єктам такі споживчі властивості, за яких протягом усього їх життєвого циклу буде забезпечуватися мінімум експлуатаційних витрат.

Промислова ланка інвестиційно-будівельного комплексу виробляє для будівництва спеціалізовані знаряддя й предмети праці, здійснює певні види послуг. Склад ланки утворюють промислові підприємства й виробництва, що відносяться до таких галузей промисловості: промисловості будівельних матеріалів (виробництво стінових матеріалів, цементна промисловість, видобуток і первісна обробка матеріально-будівельних матеріалів, виробництво облицювальних, оздоблювальних матеріалів, виробництво санітарно-технічних виробів); склоробної промисловості – у частині виробництва будівельного скла; порцеляново-фаянсової промисловості – у частині виробництва будівельних виробів із порцеляни, напівпорцеляни й фаянсу; машинобудування й металообробки; лісової, деревообробної й целюлозно-паперової промисловості.

Базовою промисловою галуззю інвестиційно-будівельного комплексу є промисловість будівельних матеріалів, продукція якої майже повністю споживається в будівництві. Тому розвиток виробництва й розміщення її підприємств відбувається під впливом масштабів і концентрації будівництва.

Таким чином, підприємства промисловості будівельних матеріалів утворюють «стаціонарну» структуру комплексу, а потоки матеріалів і конструкцій становлять головні матеріальні внутрішньокомплексні зв'язки в системі інвестиційно-будівельного комплексу.

Інвестиційно-будівельний комплекс має власну розвинену інфраструктуру, що забезпечує його нормальне функціонування, яка підрозділяється на виробничу й ринкову. До виробничої відносяться підприємства з ремонту машин, спеціалізовані транспортні організації, науково-дослідні й проектні організації, установи по підготовці кадрів [2, с. 87]. Ринкова інфраструктура включає комерційні банки, територіальні лізингові центри, центри з ціноутворення, органи позавідомчої експертизи проектів, органи із сертифікації, тендерні комітети.

Підсистема управління державним сектором інвестиційно-будівельної сфери може складатися з таких компонентів: п'ятирічні державні інвестиційні програми, що засновані на індикативному плануванні; щорічні державні замовлення на введення в дію потужностей і об'єктів; асигнування з державного, обласного, місцевого бюджетів, що призначені для фінансування державних капітальних вкладень; податкова система, що передбачає пільги для інвесторів та підрядчиків; єдина система ціноутворення на будівельну продукцію (мінімально припустимі ціни) і типовий порядок визначення договірних цін; державні норми амортизації на повне відновлення основних фондів у тому числі норми прискореної амортизації активної частини основних виробничих фондів; типові положення про щоквартальну індексацію амортизаційних фондів і фондів нагромадження; єдина система оплати праці; нові норми тривалості будівництва об'єктів (скорочення в порівнянні з чинними); норми тривалості введення в експлуатацію виробничих потужностей (час від введення об'єкта в експлуатацію до його повного освоєння).

Підсистема державного регулювання й координації недержавного сектору інвестиційно-будівельного комплексу може містити в собі такі напрямки: складання перспективних прогнозів розвитку великих і середніх підприємств (у т. ч. і малих підприємств) на основі рекомендацій центральних економічних відомств виконавчої влади, місцевих органів влади, кон'юнктури ринку; акумуляція амортизаційних відрахувань на поточному рахунку, застосування державних норм амортизації на повне відновлення основних фондів, використання амортизаційного фонду строго за цільовим призначенням; щоквартальна

індексація амортизаційних фондів і фондів накопичення; оподаткування недержавних підприємств із урахуванням пільг і санкцій; упровадження іпотечного кредитування; розвиток форм страхування інвестицій від некомерційних ризиків; розвиток ринку цінних паперів, залучення засобів населення в інвестування житлової сфери; проведення підрядних торгів (тендерів) на право реалізації інвестиційних проектів; стимулювання інвесторів, що направляють більш високу частку власних засобів для здійснення інвестиційних проектів (до 50% зменшувати ставки місцевих податків); створення сприятливого податкового клімату для залучення іноземних інвесторів.

У ринкових умовах доцільним є розмежування системи державного регулювання інвестиційно-будівельної сфери на дві підсистеми: управління державним сектором і координація недержавним сектором економіки [1, с. 271].

Для більш ефективного функціонування системи державного управління інвестиційно-будівельним комплексом в умовах ринкової економіки слід розмежувати основні функції управління й координування на державному й регіональних рівнях [3, с. 143].

У сучасних умовах державне регулювання інвестиційного попиту має принципово важливе значення для становлення ринку інвестицій. Найважливішими регуляторами інвестиційного попиту на готову будівельну продукцію є: система спеціальних податків на ті види інвестиційних заходів, які не віднесено до пріоритетних і можуть бути обмежені; субвенції на розвиток пріоритетних видів будівельного виробництва та підприємств будіндустрії, які безпосередньо беруть участь у житловому будівництві.

Для подальшого розвитку інвестиційно-будівельного комплексу, як ми вважаємо, слід збільшити важливість адміністративних методів регулювання, підсилити стимулюючу роль бюджетно-податкової системи і кредитної політики, створити діючий механізм конкуренції на ринках підрядних робіт.

Нами пропонується для підвищення ефективності інвестицій: ввести додаткову експертизу інвестиційних проектів (незалежну експертизу); переглянути нормативні строки зведення об'єктів у бік їх скорочення; організувати діяльність підрядних підприємств на антивитратній основі шляхом проведення економічного аналізу за антивитратною методикою; регламентувати структуру собівартості будівельно-монтажних робіт за окремими статтями витрат; зменшити строки освоєння

нових виробничих потужностей (ввести норми освоєння виробничих потужностей і заселення приватного житла); практикувати обов'язковість проведення підрядних торгів на будівництво всіх об'єктів, що фінансуються за рахунок засобів державних бюджетів усіх рівнів (головними критеріями для переможця підрядних торгів вважати вартість об'єкта або мінімальні строки будівництва при нормативній вартості об'єкта).

Регулювання інвестиційно-будівельної сфери рекомендується здійснювати шляхом бюджетно-фінансового, кредитного, адміністративно-правового впливу, а також проведення єдиної технічної політики й рекомендацій у сфері ціноутворення.

Вважаємо, що рекомендована концепція державного управління інвестиційно-будівельним комплексом забезпечить створення правових й організаційно-економічних передумов позитивних змін в економіці.

Для будівництва в усьому світі характерна тенденція до поступового зниження тривалості будівельного циклу. Стійка тенденція до зниження тривалості будівництва пов'язана із прискоренням темпів науково-технічного прогресу в умовах науково-технічної революції, посиленням впливу морального зношування, коли прискорюються темпи зміни технологій [4, с. 118]. У цих умовах вирішальне значення має відновлення основного капіталу у виробничих галузях народного господарства, у чому вирішальну роль відіграє будівництво. Уповільнення темпів будівництва призводить до скорочення життєвого циклу нової техніки, до зниження ефективності її використання.

Ефективність від дострокового запровадження в дію об'єктів розраховується як різниця між ефектом і додатковими витратами підрядного підприємства.

Додаткові витрати у випадку скорочення нормативної тривалості будівництва виникають від перенасичення фронтів робіт ресурсами. Ефект від дострокового введення об'єкта буде превалювати над витратами, отже, підвищується ефективність капітальних вкладень і діяльності будівельних підприємств.

Інвестиційна складова частина концепції державного управління інвестиційно-будівельним комплексом задає рамки для реалізації стратегій та програм, спрямованих на ефективне управління розвитком. При цьому інвестиційна складова частина концепції покликана забезпечити єдине розуміння процесів, що відбуваються в інвестиційно-будівельному комплексі; створити різні умови для контактів із питань розвитку між

владою, керівниками підприємств, інвесторами, будівельними підприємствами, громадськими організаціями тощо.

Сутність цієї стратегії впливає з об'єктивної необхідності своєчасного задоволення потреб ринку у сучасних будівельних матеріалах, деталях та конструкціях, підвищення ефективності їх виробництва, транспортування та використання, формування потужностей будівельної індустрії, достатніх для виконання робіт у запланованих об'ємах та у відповідності зі встановленими термінами. Реалізація заходів, передбачених стратегією, забезпечить зростання об'ємів капітальних вкладень у нове будівництво, підвищення інвестиційної активності та ефективності капітального будівництва дасть можливість інвестиційно-будівельному комплексу підвищити свою конкурентоспроможність на національному та міжнародному ринках, а також вплине на вдосконалення інституційного забезпечення функціонування комплексу.

Стратегічні напрями, визначені у стратегії, тісно переплітаються з основними пріоритетами соціально-економічного розвитку на довготривалу перспективу. Через те, що будівельний сектор займає ключову позицію в економіці, забезпечуючи темпи її соціально-економічного розвитку та можливості виконання в повному обсязі стратегічних завдань, які стоять перед регіоном, відзначимо тісний зв'язок між реалізацією комплексу заходів щодо просторового розвитку і територіального планування, з одного боку, та обсягами будівельних робіт, а також інвестиціями в будівельний комплекс, з іншого.

Метою стратегії визначено організаційно-економічне забезпечення конкурентоспроможності будівельного комплексу.

У соціальній сфері стратегія зорієнтована на реалізацію національних і регіональних програм та інвестицій, забезпечення населення доступним житлом та сучасними об'єктами комунальної інфраструктури соціального і культурного призначення із урахуванням принципів енергозбереження.

У реальному секторі економіки ця стратегія передбачає модернізацію виробничих потужностей і матеріально-технічної інфраструктури, технічне переоснащення та реконструкцію підприємств, будівель, споруд, інженерних об'єктів. Вона також визначає загальні принципи і напрями довготривалого розвитку підрядної діяльності в будівництві та промисловості будівельних матеріалів, окреслює загальні підходи до управління, яке забезпечує їх збалансований розвиток.

Стратегічні напрями розвитку інвестиційно-будівельного комплексу регіону являють собою сформульовані в документі у вигляді цільових потреб групи стратегічних пріоритетів, реалізація яких забезпечить досягнення стратегічної мети. Кожен із пріоритетів – це комплекс стратегічних дій [5, с. 17].

Як ми вже відзначали, нестабільна соціально-політична й економічна обстановка, недосконала законодавча база, нерозвинений будівельний ринок, а найчастіше й некомпетентність учасників інвестиційно-будівельної діяльності в достатньому ступені визначають високий рівень змін, що виникають під час реалізації інвестиційних проектів. Виникнення змін у запланованому ході реалізації є причиною додаткових витрат за проектом, тобто тягне збільшення вартості проекту. В умовах дефіциту інвестиційних ресурсів постає питання ефективності їх використання.

Під час розроблення концепції державного управління інвестиційно-будівельним комплексом необхідно враховувати вищезазначені чинники. На наш погляд, зменшити негативний вплив змін на результати інвестиційного проекту й тим самим підвищити його ефективність можливо шляхом послідовного й систематичного керування проектом на всіх етапах його життєвого циклу. Для цього необхідне розроблення організаційно-економічної моделі, яка дозволить вирішувати про-

блему керування результатами проекту й фінансового забезпечення його реалізації.

Висновки. Для формування адекватної ринковим умовам концепції державного управління інвестиційно-будівельним комплексом, як відзначалося вище, необхідно створити систему моніторингу функціонування будівельного комплексу. Основними завданнями цієї системи моніторингу повинні бути: організація спостереження, одержання достовірної й об'єктивної інформації про соціально-економічний процес в інвестиційно-будівельному комплексі; оцінка й системний аналіз одержуваної інформації, виявлення причин, що негативно впливають на функціонування інвестиційно-будівельного комплексу; забезпечення у встановленому порядку органів управління, підприємств, установ і організацій незалежно від їх підпорядкованості й форми власності, громадян інформацією про результати проведення галузевого моніторингу; розроблення прогнозів розвитку соціально-економічної ситуації в галузі; підготовка рекомендацій, спрямованих на подолання негативних і підтримку позитивних тенденцій, доведення їх до відповідних органів управління й влади. Під час розроблення концепції державного управління інвестиційно-будівельним комплексом необхідно приділяти велику увагу прогнозуванню економічних показників системоутворюючих підприємств інвестиційно-будівельного комплексу.

Список літератури:

1. Поважний А.С. Проблемы управления и организации деятельности акционерных обществ в Украине. ИЭП НАН Украины. 2002. 300 с.
2. Геєць В.М. Трансформаційні процеси та економічне зростання в Україні. Форт. 2003. 440 с.
3. Троян В.Л. Окремі підходи до типології регіональних господарських систем. *Продуктивні сили і регіональна економіка*. 2006. Ч. 1. С. 42–46.
4. Тугай Л.В. Подолання кризових явищ як чинник фінансового оздоровлення регіонів. *Актуальні проблеми економіки*. 2006. № 12. С. 118.
5. Чухно А. Нова економічна політика. *Економіка України*. 2005. № 7. С. 15–22.

Simak S.V. STRATEGY FOR IMPLEMENTATION OF THE CONCEPT OF PUBLIC MANAGEMENT OF THE INVESTMENT AND CONSTRUCTION COMPLEX

The article is devoted to the formation of adequate to market conditions concept of public administration of investment and construction complex, to create a system for monitoring the functioning of investment and construction complex, which provides the following blocks: organization of monitoring, obtaining reliable and objective information about socio-economic process; assessment and systematic analysis of the received information, identification of the reasons negatively influencing functioning of an investment and construction complex; providing in the prescribed manner management bodies, enterprises, institutions and organizations, regardless of their subordination and form of ownership, citizens with information on the results of sectoral monitoring; development of forecasts for the development of the socio-economic situation in the industry; preparation of recommendations aimed at overcoming negative and supporting positive trends, bringing them to the appropriate authorities and authorities.

To form an adequate to market conditions concept of public administration of the investment and construction complex, as noted above, it is necessary to create a system for monitoring the functioning of the construction complex. The main tasks of this monitoring system should be: organization of observation, obtaining reliable

and objective information about the socio-economic process in the investment and construction complex; assessment and systematic analysis of the received information, identification of the reasons negatively influencing functioning of an investment and construction complex; providing in the prescribed manner management bodies, enterprises, institutions and organizations, regardless of their subordination and form of ownership, citizens with information on the results of sectoral monitoring; development of forecasts for the development of the socio-economic situation in the industry; preparation of recommendations aimed at overcoming negative and supporting positive trends, bringing them to the appropriate authorities and authorities. When developing the concept of state management of the investment and construction complex, it is necessary to pay great attention to forecasting the economic indicators of the system-forming enterprises of the investment and construction complex.

Key words: *construction complex, public administration, investments, enterprise, strategic management.*